

predstavujú umelcovo overenie si niektorých formových prvkov pre účinnosť maliarskeho diela. Impresívne modifikované litografie z roku 1922 (*Otec – tesár, Matka – priadka, Pltníci, Daždivý deň*) pokračujú v tradičnom stvárnení reality. Prínosom sú len v obsahovej rovine. O rok neskôr v litografii *Gazda* sa už objavujú expresívnejšie momenty vo vyjadrení ľudového motívu, najmä vo výrazových prostriedkoch.

Monumentálnejšiu skratku a dôraznejšie vedenú líniu predstavujú kolorované litografie Gejzu Schillera *Domy v hornatej krajine* (1922) a *Autoportrét* (1923).

Roku 1923 vznikajú prvé grafické diela Ludovíta Fullu — cyklus jánošíkovských motívov, kde po prvý raz programovo využíva farbu. Obdobie rokov 1923—1927 ostalo v rámci jeho diela v podstate ojedinelým, pretože v ňom Fulla priamo vyjadril odpor proti vtedajšiemu usporiadaniu spoločnosti. Dôležitým momentom je tu vplyv ľudového umenia, na pozadí ktorého bude Fulla riešiť všetky ideové a formové aspekty svojej tvorby, a závažnosť obsahového domyslenia ľudových prvkov v spojení s moderným výtvarným prejavom bez toho, že by sa priblížil k abstraktným polohám tvorby.

V rokoch 1927—1938 Fulla riešil problémy stavby obrazovej plochy, účinnosti tvaru a pôsobenia farby. Boli to závažné otázky v porovnaní s dovtedajšou prácou grafickými výrazovými prostriedkami.¹⁶ Z hľadiska vývoja znamenali dôležitý medzník pri prekonaní tradicionalizmu v slovenskej grafickej tvorbe.

V litografiách zo začiatku tridsiatych rokov možno teda pozorovať vo výtvarnom názore E. Fullu, oproti grafikám rokov 1923—1927, zmenu. Viedla k zdôrazneniu redukcie tvarových častí, dôraznejšie a ostrejšie rezaných. Jednotlivé prvky grafického listu nadobudli jednoduchší geometrický charakter, do ktorého Fulla začínal komponovať čistý obraz farebnej plochy. Sústredil sa na elementárne časti, pričom konštruktívna stavba tvaru zostala skrytá, hoci zobrazený predmet pôsobil geometricky.

Novosť a ojedinelosť v hľadaní grafických výrazových prostriedkov sa prejavuje v litografiách z rokov 1929—1930 objavením morfoló-

3. Ludo Fulla: *Žobráci*, dvojfarebný drevoryt, 1925. Foto A. Červená.

gie formy. Autonómne prvky ako kruh, trojuholník, štvorec, bod alebo línia sa zdanlivo podrobujú zákonom kreatívnej jemnej kresby. Iba zdanlivo, pretože formotvornú funkciu farby Fulla využíva na usmerňovanie a koordinovanie kombinácií obrazového celku. Farebná plocha dokonca určuje závislosť a podriadenosť línie.

V grafických listoch zo začiatku tridsiatych rokov umelec riešil významové možnosti farby, kým na konci tohoto obdobia (1937—1938), keď sa jeho záujem sústredil na drevoryty, ho väčšmi zaujala problematika významového bohatstva kresby. Fullova analýza formotvorných prvkov odhalila všeobecný obsah a ideový základ jednotlivých významových rovín grafického diela. Vo vrstvení obsahových štruktúr snažil sa postihnúť metamorfózy vtedajšieho človeka a jeho sveta.

Vo výtvarnom vyjadrení prešiel tak Fulla od figuratívnej symboliky k výtvarnému znaku, čím znásobil významovú mnohoznačnosť zvolených námetov. V *Madone* (litografia, 1929) oslávil typ ženy a matky v odlišnom kontexte, jeho výrazové pôsobenie obohatil o nové prvky objektívnej reality. Smeroval tak k monumentalizovaniu všedných skutočností človeka (*Prie-*